

A^o
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG^o
ENG EDELMÉVEL.

O O O O O O O

Nro 26.

Költ Bétsben; Bőjt-más Havának (Mártziusnak)
 30-dik napján 1798-dik Eftendőben.

Helvétziai Tudósítások.

Bernából és Tigurumból igen sok Ház-
 népek futottak el a' Frantziák elől.

A' Bernai Kanton' Mezősegi Lakosai,
 szinte a' kétségbe-esésig tűzbe hozó harag-
 gal törekedtek az Anyavárostól visszta tar-
 tóztatni a' Frantziákat. Sokan közzü-
 lők; még azután is; minekutánna te-
 hetetlen agyarkodássok közbenn; pardont
 nyertek oly feltétel alatt az ellenségtől;

E e

hogy rakják le a' fegyvert: neki mentek fegyver nélkül a' halált okádó ágyúknak: sőt *Neuenecknél*, nem is akartak hallani a' pardonról (kegyelemről), hanem halált kívántak inkább magoknak, mint sem hogy meg ériék Fő-Várossoknak a' Fr. ák által lezendő elfoglaltatását.

Egy Bernai Senátor agyon lötte magát. Más, a' Katonák közzé állván, buzdította példájával Vitéz Hazafitársait a' Frantziák ellen való foganatos tusakodásra: de fogságba esett, melyben agyon lötte is magát.

Berna Városa' árkaiból az értz-medveket, melyek tzimerei a' Bernai Kántonnak, mind ki-szedték a' Fr. ák, ládákra rakták, 's Párisba küldötték.

A' *Cisalpiná és Batáviai* (Hollandiai) Respublikák, szerentsét kívántak a' Basileai Kántonnak a' Revolúzióhoz.

A' Basileai Kánton' Nemzeti-gyűlésének 6-dik Mártziusi Ülésében, el mulhatatlanúl szükségesnek állította *Ochs* Polgár a' közjóra, hogy minekutánna már Helvétzia, a' maga minden Lakosait, juszaikra nézve egyenlökké tette: olvasza egybe a' Kántonokat is, melyek eddig, tsak Szövetség által voltak részei a' Helvétziai Respublikának, mint már *Ochs* (Polgár) jól ki-tsinálta Párisban léteben az öfzsze-olvásztás' módját. *Ochs'*

javaslására reá állott, mert kénytelen volt vele, a' Basileai Nemzeti-gyűlés Mártz. 15-dikénn.

Bernábann a' Férjfiak, zöld bokkrétákat; az Aszszonyok pedig zöld pántlikákat viselnek. A' Szabadságfáinak száma négyre nevedett vala már ott, Mártz. 14-dikéig.

A' Helvétziai Fr. Vezérek *Brune és Schauenburg*, egy Hirdetményt tettek közönségesse, a' melyben jelentik, hogy fájlalva értették, némely Fr. Katonáknak olyatén rendeletlenségeiket, melyek megszeplősítik a' győzedelmet; 's egyfzersmind a' Tisztekre reájok parantsoltak, hogy az afféle rendeletlenségeknek el távoztatására gondjok legyen: mert különben magok vonattatnak azért számadásra.

Schauenburg Generális, Szolothurnbā, a' honnan való származású, vissza tért Bernából, 's egy, ideig való Kormányiszéket állított ott fel, tizenegy Tagokból.

Tigurum (Zürch) Városában, a' Mezőségi Lakosok közzül választatott Kommisszió, vette által az ideig való igazgatást, Mártz. 15-dikénn.

Egészszenn azon vagynak a' Fr. ák, hogy a' magok Konstitútziójához hasonlóvá formálván a' Helvétusok Konstitútzióját, úgy tántzoltathassák Ezeket, a' minők Ők fűjják,

Egy Bernai Levél, mely, Mártz. 14: diként költ, így panaszolkodik: „Szédülés forma el ragadtatásbann vagynak itt Mindenek. A' már Századoktól fogva birtt Szabadságnak tsendességéből mintegy fel-ijjesztetvonn; alig hihetik a' dolgok' mostani folyamátját. Minden közönséges Kaszák (más Tudósítások szerént, a' Fegyveres-házzal egyetembenn a' Tárházak is) ki üritődtek: 's még is naponként 18 ezer lóra való szénát 's abrakot kívánnak ezenn Vároستól a' Fr: ák, 's magoknak; kenyeret húst és bort; sőt úgy hallatik, hogy az új Konstitúzió' fel-állítatása utánn, Fr: Örizetek fognak maradni a' Helvétziai Városokban; nem különben mint a' Hollandiai 's Cisalpina Respublikákban: mely ha úgy történik: helyre-hozhatatlan romlás következik a' mi Tartományunkra; mely se' nem termékeny; se' nem gazdag magában.

(Schauenburg Generális, a' ki nagy eszéköz volt a' maga Hazájának ily állapotra való juttatásában, elzünkbe juttatja a' Római Hiftóriából Koriolánust, ki a' Volskusokat önnön Hazája Róma ellen vezette: de ismét visszavitte az édes Anyjának Veturiának hozzája tartott hathatós Beszédére; melyet Liviusból, azért kívánunk itt közteni deákúl; és utánna a' Magyar fordítását is; hadd lássak bel-ile kedves Hazánkfiái, hogy éppen nem felejtettük mi el, a' Deák Historikusok:

ban találtató Orátziótskák eránt tett ígéletünket, hogy t. i. azokat, summáikkal és következéseikkal egygyütt, deákul és magyarul fogjuk igen szép nyomtatásban közleni Nemzetünkkel; hanem hogy még eddig nem közölhattuk, 's egyéb jó szándékunkat is nem telyesíthettük: annak egyedül való oka az, hogy a' hazafiúi segedelemnek szük vólta miatt, nem érhetünk annyira, mint érhetnénk, ha több Meczenásokkal ditsekedhetnénk.

A' Deák Orátzió ez:

„Sine, priusquam complexum accipio, sciam, ad hostem, an ad filium venerim? captiva, materne in castris tuis sim? In hoc me longa vita, et infelix spectata traxit, ut exulem te, deinde hostem viderem? Potuisti populari hanc terram, quae te genuit, atque aluit? Non tibi, quamvis infesto animo et minaci perveneras, ingredienti fines ira cecidit? Non, quum in conspectu Roma fuit, succurrit: Intra illa moeia domus ac Penates mei sunt, mater, conjux, liberique? Ergo ego nisi peperissem, Roma non oppugnaretur! Nisi filium haberem, libera in libera Patria mortua essem. Sed ego nihil jam pati, nec tibi turpius quam mihi miserius possum; nec ut sim miserrima, diu futura sum. De his (Filiolis) videris: quos, si pergis, aut immatura mors, aut loriga servitus manet.“

Magyarúl:

„Meg állj! Akarom tudni, minek-
előtte el fogadom öleléseidet, ellenséghez
jöttem e' vagy fiamhoz? rab vagyok e'
vagy Anya a' te táborodban? Hát ugyan azt
kellett e' meg-érnem a' hosszú élet és bol-
dogtalan vénség által, hogy minekutánna
láttam számkivettetésedet: lássalak most
tégedet úgy jöni Hazád ellen, mint ellen-
séget? Mitsoda lélekkel mehetél rá, hogy
pufztítsd ezt a' földet, mely szült és ne-
velt tégedet? Már ha hosszúankodva 's
agyarkodva érkeztél is ennek határához:
de midőn bé léptél abba, nem szünt e' meg
haragod? Midőn meg-láttad Rómát, nem
gondolkodtál e' így? Azokon a' köfala-
kon belől vagynak az én házam; Házi-
Isteneim; Anyám; Feleségem; 's gyerme-
keim! Tehát ha én nem szültem volna:
most Róma nem ostromlódnék! Ha Fiam
nem volna: szabad Hazámban, szabad fő-
vel holtam volna meg. Engem egyébaránt
magamat a' mi illet: rajtam már semmi
olyan többé nem történhetik, a' mi néked
nagyobb betstelenségedre, és nékem na-
gyobb boldogtalanságomra szolgálhatna:
nem soká élek, mint leg-boldogtalanabb
Személy az Ég alatt; hanem ezeknek (t. i.
a' Fiútskáknak) sorsát vedd gondolóra,
kiknek, ha te le nem teszel szándékokról:
vagy meg kell ily gyenge korokban halni;
vagy hosszúas szolgálatra kell jutni.“)

Schafhausenben Mártz. 13-dikánn tette le a' Kis- és Nagy-Tanáts az igazgatást, 's helyébe, ideigvaló Kormányfzék állította fel, a' Városi- és Mezőségi Polgárság Deputátusai által.

Azok a' Cisalpinusok, a' kik Helvétziának Olasz-Országi részébe bé-rontottak Fébr. 14-dik éjtszakájánn, Haramiák voltak, mint a' Lavisí Kormányfzékhez küldött Tudósításábann bizonyította a' Cisalpinum Direktórium. Fő-quártélyok' helyéül *Bissone* nevű erőssen bé-sántzolt fahut választották vala, a' melyből minden nap ki ki tsaptak, 's kártékony erőszakoskodásokat követtek el az egész környéken. Mártz. 4-dikénn, Katonákat küldött a' Lavisí Kormányfzék, mind szárazon mind vízen, a' nevezett falu ellen, kik azt meg is támadták két oldalról, 's két órai bajvívás után meg-vették. A' Haramiák futásra vették a' dolgot 's elszéledtek. Ötvent közzülök ugyan tsak horogra kerítettek a' Helvétus Katonák, 's nyertek öt kis ágyúkat, 50 stúttzokat, és két zászlókat. A' *Komói Fr. Komendáns Chevalier* nevű Brigadíros-Generális, 40 Dragonyosoktól kísértetvénn, *Lavis* alá érkezett Mártz. 10-dikénn két ágyús tsónakokonn, 's a' leg-barátságosabb biztatások mellett, bővebb Tudósítást kívánt az oda való Kormányfzéktől, a' már sokszor említett Haramiákról, 's egyszersmind je-

lentette, hogy hármat Azok közzül el fogatott, 's tömlőtzebe záratott. Mártz. 14-dikénn víszfa tért Kómóba.

Genevábann (Genfben) azt a' tanátsot adta a' Fr. Követ az Elöljáróknak, hogy kövessék Mühlhausen' példáját, 's kaptsolják a' magok kis Respublikájokat a' Fr. Respublikához. Az Elöljárók öfzize hívaták a' Népet, 's közlötték véle a' tanátsot, melynek hallására vállat vonított a' Nép. Voksra menvénn a' dolog, abban állapodott meg, hogy hoszfszasabb idő alatt fontolja meg: mire határozza magát, egy ily fontos dologban?

Olasz- Országí Tudósítások.

Berthier Generális, a' ki, *Leclerc* Generálissal együtt, Mártz. 4-dikénn érkezett víszfa Mediolánumba, egy Írást küldött outan a' Direktóriumhoz, a' melyben jelentette, hogy *S. Leo* Várát és *Pesaro* nevű erős Várost, melyek ennekelötte Rómához tartoztak, a' Cisalpina Respublikához tóldja a' Fr. Respublika, és akarja, hogy a' Római és a' Cisalpina Respublikát a' *Fano*- és *Pesaro*-közi hegyeken vonandó határ-línea válaszfa el egymástól, oly feltétellel mindazáltal, hogy a' Cisalpina Respublika mindenkor jól védelmezhető állapotban tartsa *S. Leo*-t és *Pesaro*-t.

Pápa Ő Sz. géröl, és Rómáról, kö-
vetkezendő értelmű Tudósításokat közöl
a' Bécsi Udvari Újságnak 28 dik Mártziusi
Darabja: „Sienába lett érkezése után a'
Sz. Pápanak, tsak hamar hozzája küldötte
a' Toskánai Nagy-Hertzeg *Manfrediní*
Márkhiót, ki által nagy indulattal közön-
tette Ő Sz. gét, 's meg is kínáltatta egy
6 lovas hintóval, 's más effélékkel, me-
lyek, egy oly Személyhez illendő alkal-
matos élet módjára meg-kívántatnak; de
ezen ajánlásokat leg-nagyobb részént el
nem fogadta a' Sz. Atya. Egyszersmind
a' Nagy-Hertzeg, egy Kerülő Írásban tud-
tokra adatta a' Püspököknek, a' Sz. Pá-
pának Sienába lett érkezését, de oly intés
mellett, hogy semmi olyatén tzeremóniás
tisztelettételeket ne tartassanak, a' milye-
nek szoktak völt mázszor tartatni hasonló
alkalmatossággal, mivel Ő Sz. ge igen tit-
kolni akarja a' maga jelenlétét Szienában.“

„Rómában Mártz. 8 dikánn reggel, vé-
letlenül, 's nem tudatik mi okból, egy
Klastromba vitettek fogva: „Az előbbeni
Igazgatás alatt Status-Szekretáriusságot vi-
seltt *Doria* Kárdinális; az úgy nevezett
Kárdinális Prodatárius *Roverella*; a' tudó-
mányokhoz viseltető buzgóságáról igen es-
meretes, nagy tudományú *Borgia* Kárdi-
nális; nem különben *Altiani*, *Carandini*,
és *Livizzani* Kárdinálisok, tíz vagy tizen-
ket fő tekintetű Prelátusokkal egyetemben;

's bé-zárattatások után csak hamar parancsolatot kaptak, hogy Civita-vecchiába menjenek, 's ott várják további sorsukat. Ily környülállásokbann *Antici* Generális, mivel már különben is öreg és beteges volt, le tette a' Kárdinálisságot. *Rinocini* Kárdinális meg-értvénn, hogy őtet is el akarják fogni, nagy nehezen gyalog Rómából ki menvén, úgy mentette meg magát *Spinelli* Hertzeg, 's *Karaffa* és *Makkaroni* Urak is el fogattak.

„A' Nápolyi tömlötzökből mostanság el bótáttatott Személyek közzül feles számú Szökevények takarodnak Rómába, a' kik Demokratáknak 's Patriótáknak mondják magokat.“

Nápolyból írták Mártz. 8-dikán, hogy ott *Gallo* Ministerrel hoszfzas beszéllgetést tartott *Delart* Fr. Generális, ki azért küldődött oda a' Fr. Respublika' részéről, hogy egy Fr. Seregosztálynak engedelmet kérjen a' Beneventoi és Monte-Corvoi földre való által-menetelre, mely nevezett föld, Rómához tartozik, de a' Nápolyi Király' birtokai által vagyon körül vétetve.

A' Ferrárai Érsek *Mattei* Kárdinális, kéfzebb volt 24 óra alatt Ferrára Városát, 's 48 óra alatt a' Cisalpina Respublika' földjét el hagyni, mint sem olyan Hitet lehetni, a' milyenre kényszerítettett.

A' Római Respublikabéli Fr. Sereg' ideig való Vezére *d' Allemagne* Generális,

egy millió lívert kívánt költsönn a' Lukkai Respublikától.

Párisi Tudósítások.

Tudósítást vévén a' Direktórium Mártz. 10 dikénn Rómából, az ott történt meghasonlásokról a' Fr. Katonáknak, mindjárt meghatározta, hogy *Massena* Generális viszsa térjen onnét, 's *Brune* Generális menjen által Helvéziából a' Római Respublikabeli Sereg' kormányozására.

A' Tengeri dolgokra ügyelő Minister *Pleville le Pelay*, Mártz. 4-dikénn érkezett Brestbe, hogy megnézegesse az ott fekvő Hajóssereget, minden készületekkel egyetemben, melyek, Anglia ellen vagnak erányozva.

Ulisingától (Flessinguentől) fogva, Bayonne partjáig, minden kikötőhelyekben le-tartóztatódtak a' Kalmár- és Rabló-Hajók, el fzedődtek rólok a' Legények 's az Anglusok ellen induló nagy Sereghez adódnak szolgálatra.

Minden Anglusokra nézve, kik a' Fr. Respublikának tengeri Városiban tartózkodtak, oly Végzést adott ki a' Direktórium, Mártz. 6-dikánn, hogy el fogattatván, tíz mértföldel beljebb küldődjenek a' Respublika' földjére.

A' Portugallusok ellen rendeltt *Frantzia* Sereg' Vezére *Augerau* Generális,

Fébr. 27-dikénn érkezett Spanyol Ország szélire, *Perpignan* Városába.

A' búja feslettség' mód nélkül való el hatalmazásának meg-gátolására nézve, ily panaszos és buzdító Írást intézett a' Párisi Politzáj-Minister, az ott lévő Politzáj-Tifztséghez.

„Az erköltsbéli szörnyű meg-romlottság, leg felsőbb mértékére hágott. Közönséges műhelyévé váltak annak tsak nem minden Szakaszjai Párisnak. Ezenn feslettségét pedig az erköltsöknek, nem tsak a' véteknek megszokása szüli, melyre az érzékenységek' dühössége, és a' gyönyörűsége rendreletlenül ragadtató hajlandóság vetemedtetni eleintenn az Ifjakat: hanem még az Ifjúi esztendőket is megelőzi már most az erköltstelenség, és az undokságig való buja kívántsóság el foglalta még a' gyermeki szíveket is. Tsupán a' jó erköltsök eránt való tekintet is elég-séges indító-okúl szolgálhatna a' Tisztviselőknék arra, hogy egészsz figyelmetességjeket fordítsák az említett rendeletlenségeknek meg-zabolázására: de midön a' gonofzság egygyesült a' rendeletlenséggel; midön a' szemérmetségéből egészszben következett Afzszony-személlyek, Haramiák Tzimborás-társaikká lettek; midön ezeknek undok barlangjaikbann nem tsak az, hogy mérges nyalánság vevődik pénzen;

hanem a' Vígýázatlan, a' ki bé-hagygya magát azokba tsalatni, könnyen el veszt-heti vagyonját 's életét is: már ekkor szük-ség, hogy a' veszedelemmel egygyütt ne-vekedjék a' Tisztviselők buzgósága 's sze-messége is 's a' t.

Angliai Tudósítások.

A' Kádixi Span. partokhoz, ha tsak két órával érkezhetett volna elébb Lord *S. Vin-cent* Admirális; a' kórmányozása alatt lé-vő 22 Angl. líneai hajókkal: úgy *Massaredo* Spanyol Admirális, az ütközet elől, bé nem bújhatott volna a' Kikötőhelybe.“

Egy Frantzia Rabló-hajót, mely a' *Calaisi* Kikötőhelyből; 16 ágyúval, 's 62 Emberrel indult ki, kilentz óráig kergetett, egy Anglus Kutter (kisdud hadi-hajó ne-me); melynek neve *Coburg*. Azon idő közbenn; kétszer próbáltak a' Fran-tziák által ugrálni az Anglus Kutterre: de mind a' kétszer vesztességgel nyomattattak vissza. Végre úgy reájok lőtt a' Kutter, hogy egyszerre két árbotzfajokat rontotta le. Ak-kor kegyelmet kértek; 's jól is jártak hogy kértek: mert alig lehetett őket által-szed-ni; hogy mar el süllyedt a' hajójok.

Egy Hajósseregosztálya Angliának; *Pellew* Admirális' vezérlése alatt, a' Bour-deauxi Fr: Kikötőhelyet tartotta bé-zárva;

Márcz. 6-dika tájján; a' midőn, minden egyéb Hajósseregosztályok is, melyek addig a' Kikötőhelyekben tartózkodtak, szándékoztak vala már ki-indúlni a' Fr. partok előtt ki-rendelt helyeikre.

Angliának negyven Grófságaiban, minden 16 és 60 ezrtendősök között való Férjfi-Személyek katonai laistromokba íratatván bé, fel-fegyverkezettek, 's Kompániákra és Regimentekre fel-osztattak, hogy legyen elégséges ellentálló ereje Angliának, a' Frantziák' roppantt készületeiknek meg-hafszontalanítására.

Magyar-Ország.

Pozsonból Márcz. 27-dikénn: — „Az itt lévő Kír. Akadémiát egy Fő Tagjától fosztá meg a' halál, Nagy tiszteletű 's tudományú *Pankel Máté Úr* személyében, ki a' Természet Tudományát 's Mezei gazdaságot tanította nagy hafzonnal. Tagja volt a' Göttingai Tudós, és a' Prágában lévő Gazdasági-Társaságnak. Már 58-dik eszt. jét számlálta vala életének. Egy a' Tanítványai közzül, Nemegygyesült Görög Anyaszentegyház' kebelébéli *Jaksics Gergely*, érzékeny Versekkel keseregte elvesztett jó Tanítóját, mely Versek, nyomtatásban is ki-jöttek *Véber Úr* betüivel.

Selmetzen Fő Kammergrafságot viseltt *B. Mitrouszky Úr*, penziéval, nyugodalomra botsáttatott.

Generális *Eszterházy* Miklós Ő Hercegsége, a' Felkelttek' Ns Seregének elofzlásával, száz húsz lovat ajándékozott a' Király' és Haza' katonai szolgálatjára.

Béts.

A' Pesti Universitásbéli Medica Facultás' mostani Dekánját Profeszor *Stáhlj* Urat, Fő-Hertzeg Nádor Ispányunk' különös ajánlására, Magyar Nemességgel méltóztatott Ő Felsege meg-ajándékozni, mind egyéb érdemeire, mind kiváltképpen a' Felkelttek' Ns Serege körül el követett hív szolgálatira való kegyes tekintetből.

A' Ts. K. palota' azon részének ablakai előtt, melyben Tsászárné Ő Felsege lakik, egy szép kerek térség vagyon a' bástyánn. Ez most, 214 nevendék szálfakkal bé-ültetődött, és kellemetes sétalósót ülő-helylyé is formálódott; mivel a' fák között, 70 hozzfzatska zöld padok is vagynak fel-állítva.

Eszterházy Hertzeg' Bétsi Bibliothekáriussa, Misericordianus-Rendbéli *Niemecz* Primitivus Pater, oly Orgonát talált, a' készített két esztendők alatt, mely, mi-nekutánna könnyű móddal fel-tekertetik: oly tökéletessenn el muzsikálja magától; Néh. *Mozárt* és a' még élő *Haydn* híres Muzsikusoknak leg-gyönyörűbb 's nehezebb nótáikat, mintha sok muzsikai szera-

számokat hangoztató egész Khórust hallá: na az Ember. Egy Londoni Kereskedő tsináltatta ezen maga nemében első Orgo: nát, oly ajánlással, hogy a' mit akar kí: vánni érte *Niemecz* Úr, kívánhat. A' hofzfa és szélessége mintegy egy öl. Ma; az *Universitás'* palotájában közönségesen muzzikál ezen Orgo:na mustrául. Hallásá: ra, 40 krajtzárért bortsáttatik bé egy egy Személy; 's a' mi pénz bé kerül: a' Szé: gények közt fog ki osztatni.

A' Ts. K. Udvarnál Svéd Kir. Biztosá: ságot viselő *Silverstolpe* Úr, Gróf *Snoilsky* Svéd Kapitány Úrnak nevében; kér köte: lessenn általunk Mindeneket; kik a' kö: vetkezendő Kérdésekre nézve valamely vi: lágosítást közölhetnének véle: meg ne ta: gadják tőle annak közlését:

Snoilsky János; 2. dik Mátyás Tsáfzár: tól Ns Levelet kapott 1610. dik éfzt. Aug: ának 25. dik napján; mely Levélben a' va: gyon: hogy említett *Snoilsky* Janos; a' Tö: rökök ellen folytatott több rendbéli hada: kozásokban hív szolgálatokat tett; 's azok: nak jutalmául nyerte a' Nemességet. En: nek a' *Snoilsky* Jánosnak Elei és Maradé: ki hol laktak; 's hová költöztek? Mitso: da hivatalokat viseltek? Van e' ebből a' Familiából még élő Ember valahol a' Ts: K: Birtokokban?